

ORSZÁGOS BIBLIOGRÁFIAI ADATCSERE-HÁLÓZAT TERVE AZ USA-BAN

Beszámoló az Amerikai Könyvtári Egyesület
szakmai továbbképző értekezletéről

NYREN, Karl: ALA/ISAD Institut on the National Network (Library
Journal, 1977. 1.no. 761–763.p.)

1977. február 24-én, az Amerikai Könyvtári Egyesület Tájékoztatástudományi és Automatizálási Osztálya (American Library Association's Information Science and Automation Division = ALA/ISAD) Chicago-ban tartott kétnapos értekezletének első napján mintegy 200 főnyi résztvevő hallgatta a javasolt országos könyvtári hálózat bibliográfiai kérdéseire vonatkozó szempontok sorozatát:

- az adatátviteli hálózatok fejlődése az amerikai könyvtárügyben
- az országos bibliográfiai hálózat és a tudományos könyvtárak
- országos bibliográfiai hálózat és a közművelődési könyvtárak
- országos bibliográfiai hálózat és a regionális rendszerek
- a szabványosítás szerepe az országos bibliográfiai hálózatban
- nemzetközi katalogizálási együttműködés
- a Kongresszusi Könyvtár szerepe az országos bibliográfiai hálózatban
- teljes skálájú könyvtári együttműködési rendszer (az amerikai Országos Könyvtári és Tájékoztatástudományi Bizottság terve).

Az első napon négy felszólaló J. ROSENTHAL, az ISAD elnöke (University of California, Berkeley), M. FREEDMAN, az ISAD következő időszakára megválasztott elnöke (New York Public Library), J. KNAPP (Research Libraries Group, New York Public Library – Harvard-Yale Columbia) és S. SILBERSTEIN (University of California, Berkeley) erőteljesen kétségbevonta a Library of Congress (Kongresszusi Könyvtár) kialakulóban lévő „de facto” vezetőszerepét az eljövendő hálózatban. Az értekezleten K. MALINCONICO (New York Public Library) elnökölt.

Az értekezlet alaphangját J. ROSENTHAL adta meg egy sor kérdés felvetésével: „Egyetlen országos hálózatban kell nekünk gondolkodnunk és terveznünk? Milyen befolyást gyakorolnak az országos rendszerre az államok félig-meddig mesterséges határai? Képesek lesznek-e az egyes államok kifejleszteni és fenntartani olyan bibliográfiai hálózatot, amely egyrészt biztosítja az adatok hasznosítását államon belül, másrészt fókuszpontul szolgál a könyvtári és információs tájékoztatási szolgálat végső célkitűzéseinek eléréséhez.

A washingtoni könyvtári hálózat mindkét funkció megvalósításának feltételeivel bír.”... Egy kevésbé strukturált hálózatot támogatva, mint amelyet a monolitikus szervezet valószínűleg megkifejtette, hogy „egy... szilárd, átfogó és stabil bibliográfiai hálózat aligha hihezhető... az egységes szervezetű országos bibliográfiai hálózat fogalmi léggömbje könnyen lelohasztható... a fejlődő kooperatív könyvtári és tájékoztatási rendszerek többdimenziós sakkjátékhoz hasonlíthatók, amelyben a tisztek változó lehetőségekkel rendelkeznek... mindegyik különböző sebességfoknál fejlődik ki.”

Kérte, hogy „az Országos Könyvtári és Tájékoztatótudományi Bizottság (National Commission on Libraries and Information Science =NCLIS) támogatólag működjék közre a kutatási és fejlesztési konszolidációban most érvényre jutó tendencia kiegyensúlyozásában: foglalkozzék különösen ilyen témákkal, mint az angol-amerikai katalogizálási szabályok (Anglo-American Cataloging Rules =AACR), a Library of Congress katalógusainak lezárása és az átfedések megszüntetése”. Rámutatott, hogy „a múlt automatizálást érintő fejlesztési munkálataiban a következőkben keresendők az alapvető tévedések”: a döntéshozatalra irányuló szervezeti szerkezetben, amely nem volt alkalmas a rendszerezett információk megszerzésére és értelmezésére; a rendszer egészét átfogó célok és célkitűzések erősen változó és nem teljes meghatározásában; az egységes cél feltételezésében, holott ilyen nem volt.”

M. FREEDMANN, az ISAD alelnöke és megválasztott új elnöke felszólalásában a közművelődési könyvtárak országos bibliográfiai hálózattal kapcsolatos érdekeiről beszélt. Két szempontból bírálta a Kongresszusi Könyvtár katalogizálását: egyrészt amiatt, hogy nem eszközöl változtatásokat a tárgyszavakban annak érdekében, hogy kivonja a forgalomból az idejétmúlt és káros társadalmi álláspontokról szóló dokumentumokat, másrészt pedig amiatt, hogy az említett könyvtár katalogizálása – mivel azt saját használói és a nagy tudományos könyvtárak olvasói számára tervezték – nem felel meg az átlagos közművelődési könyvtáraknak. Mint valami „mitoszt” támadta annak szükségességét, hogy valamennyi könyvtár számára egyetlen országos standard katalógus készüljön; hogy egyetlen katalógusfelvétel a maga egyedülállóan tagolt írásjel alkalmazási módjával kerüljön be a világ valamennyi államának valamennyi katalógusába. Kijelentette, hogy az említett könyvtár címleírásai elsősorban és legfőképpen saját igényeket vannak hivatva kielégíteni. A Kongresszusi Könyvtár képtelen sok olyan változtatás véghezvitelére, amelyeket más könyvtárak igényelnek. Következésképp „helytelen és indokolatlan megterhelni a közművelődési és más, nem archivális könyvtárakat olyan katalogizálási gyakorlattal, amely a Kongresszusi Könyvtár belső katalógusfenntartási problémáinak következményeként áll elő.”

J. KNAPP, a Tudományos Könyvtári Csoport (Research Library Group) rendszerkérdésekkel foglalkozó alelnöke látszólag az intézmények egy csoportjának, illetve típusának szempontjait szem előtt tartva beszélt, azonban semmi kétség nem volt afelől senkiben, hogy – mint mindegyikük – saját intézménye célkitűzéseit tartotta szem előtt. Szerinte a hálózati szolgáltatások hasznosak lehetnek a kis könyvtáraknak. Nem látja akadályát annak, hogy miért ne lehetne egy másodlagos címleírást készíteni a MARC felvétel kiterjesztésével, amely hasznos lehetne a közművelődési könyvtáraknak; sőt a terhes jelzetek, amelyek megvannak az új nemzetközi szabványos bibliográfiai leírásban

(International Standard Bibliographic Description =ISBD), el is hagyhatók. A hálózat jövőjét vizsgálva, azt jósolta, hogy csak „korlátolt számú hálózat” lesz majd, mint pl. a Tudományos Könyvtárak Csoportja (Research Libraries Group), az Ohioi Főiskolai Könyvtári Központ (Ohio College Library Center =OCLC), továbbá olyan megoldási lehetőségek, mint a Délkeleti Könyvtári Hálózat (Southeastern Library Network =SOLINET). Nem értett egyet az Országos Bizottság (National Commission) álláspontjával az állami könyvtári bázisszervet illetően. Mint jósolta, a jövőendő országos on-line katalógus nem a Kongresszusi Könyvtárban lesz, hanem mint „a helyi hálózatok állomány-anyagáról készített felvételek összessége” működik majd. Megítélése szerint nem lesz szükséges, hogy az országos központi katalógus (National Union Catalog =NUC) a Kongresszusi Könyvtárban on-line üzemmódon funkcionáljon. „A megosztott katalogizálási felelősséget” úgy látja, mint a holnap hálózatának követelményét. A Kongresszusi Könyvtár maga egy jelentős használója lesz a hálózatnak, és nagyon aktív csomópontja. Felvetette a gazdasági korlátok kérdését a Tudományos Könyvtárak Csoportjának a hálózatban való részvételével kapcsolatban. Jelentős szövetségi támogatás hiányában az országos hálózati szolgáltatásoknak a helyi hálózatok vonatkozásában gazdasági jelleggel is kell bírniuk, hasonló módon a helyi hálózatok szolgáltatásaihoz az egyes könyvtárak irányában. Ebben az összefüggésben reményteljes fejlődésnek látja a Kongresszusi Könyvtár és a Tudományos Könyvtári Csoport által kezdeményezett kísérleti tervet: ha ez sikeres lesz, a helyi hálózatoknak a továbbiakban nem kell a Kongresszusi Könyvtár MARC felvételei teljes beszerzési és karbantartási költségét viselni, minthogy ezek on-line módon távoli igénybevétel céljára is elérhetőek lesznek.

S. SILBERSTEIN (University of California, Berkeley) a szabványokról beszélt. „Ami fontos a szabványokkal kapcsolatban, mondotta, nem az, hogy azok hogyan viszonyulnak ahhoz, amit önök vagy én szeretnék, hanem az, hogy ezek hogyan viszonyulnak a döntéshozók kívánságához. Némely szabvány csak az egyedi körülmények vonatkozásában jelentős, de nem általános jelentőségű... nagymérvű bizalmat tanúsítanak irántuk, ámbár ezek úgyszólván sohasem sejtetik, milyen hasznosak lesznek számunkra. A könyvtárosok ma a költségek csökkentésére törekszenek. A szabványok közül egyesek, sőt egész sor ezzel kapcsolatos. Egy másvalaki katalógusának használata csökkenti azokat a lehetőségeket, amelyek szerint az ember maga tud katalogizálni egy könyvet. Szabványokat azért szeretnénk létrehozni, hogy elkerüljük a szélsőséges tévedéseket... de egy on-line rendszerű katalogizálási rendszer nem engedi meg számunkra, hogy azt a helyileg szokásos hozzáférhetőségi szempontokkal kiegészítsük... holott pl. az OCLC rendszerébe bekapcsolódva, sokkal alacsonyabb minőséghez jutunk hozzá, mint amit valaha is elfogadhatónak hittük”. Az osztott katalogizálás veszélyeiről a következőket jegyezte meg: „valamikor az osztott katalogizálás csak a Kongresszusi Könyvtár katalogizálását jelentette, ma azonban már bárki katalogizálásának elfogadását jelentheti. Sőt azoknak a könyvtáraknak, amelyek csak a Kongresszusi Könyvtár katalóguscédula-levonatait szerzik be, még nagyon sok tennivalójuk van a változtatásokkal is.” Végülis elismeri, hogy van valami ésszerűség valamennyi könyvtár azonos katalogizálásának elképzelésében, azonban azt is megjegyzi, hogy „ha valamennyi könyvtárnak azonosnak kellene lennie, akkor miért is van szükség mindezekre a könyvtárakra? Reménytelenül nehéz dolog elképzelni, mondotta, hogy

egy könyvnek egyetlen alkalommal történő katalogizálása megfelel az egész emberiség számára...”

E111 — ①
 .A235
 1971 — Adams, Herbert Baxter, 1850–1901.
 Columbus and his discovery of America, by Herbert B. Adams and Henry Wood. 1st AMS ed., New York, AMS Press, 1971, — ② ③
 88 p. 23 cm. (Johns Hopkins University. Studies in historical and political science, ser. 10, no. 10–11) — ④
 Reprint of the 1892 ed.
 CONTENTS: Columbus and his discovery of America, by H. B. Adams.—The discovery of America, by H. Wood.—The first Jew in America, by M. Kayserling.—Columbus in Oriental literature, by C. Adler.—Bibliographies of the discovery of America, by C. W. Bump.—Public memorials of Columbus, by C. W. Bump.
 ⑤ — 1. Colombo, Cristoforo. 2. America—Discovery and exploration—Bibliography. I. Wood, Henry, 1849–1925. II. Title. (Series)
 ① — E111.A235 1971 973.1'5 70-149681
 ISBN 0-404-00287-0 ⑦ MARC
 ⑥ — Library of Congress 71 [4] ⑧

- ① raktári jelzet (helyrendi szám)
- ② szerző (vagy főlap)
- ③ a cím és a dokumentum ismérvei
- ④ sorozati cím
- ⑤ azoknak a rendszavaknak a felsorolása, amelyekhez még besorolták ugyanezt a katalóguscédulát
- ⑥ ISBN-szám
- ⑦ ETO-jelzet (más könyvtárak számára, amelyek ezt az osztályozást használják)
- ⑧ katalógusszám másrendszerű katalógusok számára (pl. MARC)

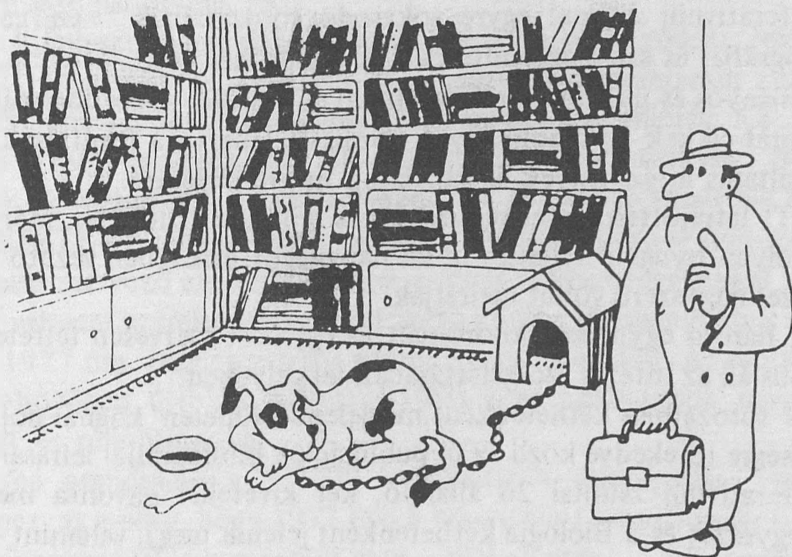
Az ISAD konferencián egyik legtöbbet emlegetett téma volt a demokratikus határozathozatal, vagy inkább annak hiánya. Amíg az olyan nagy szervezetek képviselői, mint Berkeley és a Tudományos Könyvtári Csoport (Research Library Group) bizonyos eréllyel érvényesíteni tudják igényeiket a döntésben, addig sokaknak nincsen ilyen lehetőségük. A csikágói konferenciát élénk figyelemmel kísérték az egyetemi és főiskolai könyv-

tárosok, de szórványosan ott voltak a közművelődési könyvtárak és rendszerek képviselői is. Felvetődött, hogy nincs meg a lehetősége a demokratikus határozathozatali eljárásnak azok számára, akik ebben részt kívánnak venni. Amint az egyik felszólaló mondotta, „úgy tűnik, hogy a reális alternatívákat sem vették figyelembe... az egyetlen dolog, amely előrehalad, a Kongresszusi Könyvtárnak az az erőfeszítése, hogy megegyezést hozzon létre terve és a hálózatról alkotott saját elképzelése mellett.” A Kongresszusi Könyvtár részéről jelenlévő H. AVRAM és L. RATHER (éppúgy mint a Kongresszusi Könyvtár előző igazgatóhelyettese, J. LORENZ) nem is tagadták e megítélés helytállóságát. A döntésben való részvétel kérdésével ugyancsak foglalkozott B. McCLARREN, Illinois, Észak-Peremvárosi Könyvtári Rendszerének (North Suburban Library System, Illinois) igazgatója. Kifejtette a Library Journal folyóiratnak, hogy a probléma, amelyet ő és mások is éreznek, egy általuk is elfogadható eljárás, vagy döntéshozatali mechanizmus hiánya, s ebben a kérdésben képtelenek megegyezésre jutni. De nem mindenki kívánt demokráciát ezen a téren: S. BRYNTESON (Indiana University) kétségesnek tartotta, hogy a hálózati döntéshozatal bölcs dolog szavazásnak alávetni. Sok könyvtáros valószínűleg az automatizálás ellen szavazna, ha erre lehetősége nyílnék.

Az ISAD konferenciájának második napján H. AVRAM, a Kongresszusi Könyvtár hálózatfejlesztési szakigazgatóhelyettese leírást adott a nemzeti bibliográfiai szolgáltatással kapcsolatos tervről, magától értetődően úgy tekintve azt, mint a Könyvtár új funkcióját, illetve mint a már meglévő funkciók kiterjesztését. Felsorolta azt a sok lépést, amelyet a Kongresszusi Könyvtár tett ennek a célnak érdekében, és azokat a további terveket, amelyeket a Könyvtár maga elé tűzött az országos bibliográfiai szolgálat megvalósítására (MARC, COMARC, CONSER, 50 fontosabb és 250 kisebb nyelven történő katalogizálás évenként 250 000 tétellel, továbbá egyes kiadványok: National Union Catalog, New Serial Titles, Name Headings with References, The Register of Additional Locations). Rámutatott a Kongresszusi Könyvtárnak az ISBD-ben (International Standard Bibliographic Description) és az UBC-ben (Universal Bibliographic Control) történő részvételére és vezető szerepére is. A jövőt illetően jelezte a Kongresszusi Könyvtár Névrendszó Terjesztési Szolgálatának (Name Authority Distribution Service) folyamatba vételét 1977 tavaszán, és a feldolgozás alatt álló felvételek esetleges terjesztését, valamint a belső on-line lehetőségek felhasználásával a szolgáltatások kiterjesztését. Az országos hálózat jelenlegi helyzetét lényegében véve az a jelentés tartalmazza, amelyen a Kongresszusi Könyvtár már dolgozik és terveket készít. A benyomás, amelyet az ismertetés keltett, erős volt olyan értelemben, hogy ez a problémakör a „Kongresszusi Könyvtár birodalma”. Számos bírálatra, miszerint a Kongresszusi Könyvtár nem szolgálja ki jól bibliográfiai adatokkal használóit, válasza annak megerősítése volt, hogy az említett könyvtár tudna és akarna is kiszolgálni minden használót és könyvtártípust, azonban mások szükségleteihez és igényeihez való alkalmazkodásának mértéke függ a költségreálításoktól és a biztosított személyzettől, annak gyorlottságától. Arra a kérdésre, hogy a Kongresszusi Könyvtárnak milyen lehetőségei vannak, válasza az volt, hogy a Kongresszusi Könyvtárnak az a képessége, hogy továbbhadjon bármely speciális cél felé, gyakran a körülményeken múltott, amelyek fölött nem állt módjában ellenőrzést gyakorolnia. Ennélfogva a lehetőségek, a prioritás szabályozása és biztosítása gyakran ad-hoc döntések kérdése volt.

Az ALA/ISAD csikágói konferenciája végén Al TREZZA, a Nemzeti Bizottság adminisztratív igazgatója szolgáltatta az utolsó kiegészítést az országos hálózati vita témaköréhez. Felvetette a „teljes szolgáltatást nyújtó hálózat” kérdését, egy olyan fogalmat, amely reménye szerint egy sokkal átfogóbb valamit fog jelölni az ilyen „korlátozott hálózatoknál” (ez is az ő kifejezése), mint az OCLC vagy a Kongresszusi Könyvtár tervezett országos bibliográfiai hálózata. Képet rajzolt egy olyan országos hálózatról, amely magába foglalja a nemzet valamennyi könyvtárát és tájékoztatási erőforrását – beleértve a magán-szektorhoz tartozókat is, – és amely vállalja annak felelősségét, hogy azokat hozzáférhetővé teszi mindenki számára bármelyik intézménye útján (beleértve a helyieket is). Olyan területeken, mint a referenz, a tanácsadó szolgálatok, a komputer- és bibliográfiai szolgáltatások az országos szint lenne a legvégső lehetőség, amely támogatja a helyi, az állami és a regionális intézményeket, nagyrészt ugyanolyan módon, mint ahogyan egy jól fejlett állami könyvtári szerv felügyeletet gyakorol az erőforrások hierarchiája felett. A konferencia után válaszolva a Library Journal által felvetett egyik kérdésre elmondta, hogy nem ért egyet azzal a nézetel, miszerint az a szerv, amely működteti a hálózatot, nem kell, hogy azonos legyen valamelyik fontosabb résztvevővel vagy csomóponttal. Ha a tulajdonképpeni törvényesítés megtörténik, amely megadja a Kongresszusi Könyvtárnak a megbízást az országos szintű szolgáltatások ellátására, nem volna semmi ésszerűség abban, hogy miért ne a Kongresszusi Könyvtár lenne az országos hálózatban az irányítás székhelye. „De nem is ez a lényeges, hogy milyen szervezet lesz felelős az irányításért, hanem az, hogy kell lennie egy testületnek vagy ügyvezető tanácskozó bizottságnak, amely felelős és megfelelő lesz a nemzetnek. Egyébként az irányítás sohasem lesz hatékony.”

BALÁZS János



A Bibliotekar humorából